

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för mat, hälsa och miljö

Narkotika på krogen

5 restaurangchefers uppfattning om förekomst och åtgärder

**Skander El Hajjam
Christian Jostelius**

Kandidatuppsats 15 hp

Restaurangmanagerprogrammet

Handledare: Annica Strandh Johansson & Helena Åberg

Examinator: Monica Petersson

Datum: Juni, 2008

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för mat, hälsa och miljö MHM
Box 320, SE 405 30 Göteborg

Titel: Narkotika på krogen

Författare: Skander El Hajjam & Christian Jostelius

Typ av arbete: Kandidatuppsats

Handledare: Annica Strandh Johansson & Helena Åberg

Examinator: Monica Petersson

Program: Restaurangmanagerprogrammet

Antal sidor: 34

Datum: Juni, 2008

Sammanfattning

År 2007 redovisade Brottförebyggande rådet i en rapport att antalet narkotikarelaterade lagföringar har ökat under 2000-talet. Bland annat visade rapporten att antalet lagförda narkotikabrott som utgjordes av bruk hade ökat från 37 procent till 54 procent under perioden 1997 – 2006. År 2005 genomfördes en undersökning i Göteborgs krogvärld som visade att 77 procent av de anställda hade observerat gäster som varit påverkade av narkotika under den senaste sexmånadersperioden och 12 procent av de anställda berättade att de hade sett drogpåverkade gäster varje kväll. En liknande undersökning genomfördes år 2002 i Stockholm där det framkom att 82 procent av de medverkande hade sett narkotikapåverkade gäster under det senaste halvåret, 43 procent uppgav att de såg narkotikapåverkade gäster varje vecka.

Vårt syfte med den här undersökningen var att studera hur 5 restaurangledare i en svensk storstad uppfattar narkotikasituationen på stadens krogar. Vi har utfört en kvalitativ intervjustudie med 5 ledare från olika restaurang och nattklubsverksamheter. De fick svara på frågor om narkotikasituationen i stadens restaurangbransch och på den egna verksamheten, hur narkotikasituationen ser ut idag jämfört med för fem år sedan, vilka åtgärder som tas på den egna verksamheten och vilka som önskas i branschen samt hur de uppfattar deras ansvar. Resultat visade att alla ledarna trodde att narkotika var väl förekommande på stadens krogar. Man ansåg dock att förekomsten på den egna verksamheten var mycket liten, eller i vissa fall obefintlig. Åtgärderna som tas mot narkotika i de egna verksamheterna skiftade mellan de olika krogarna. Majoriteten av verksamheterna hade skickat personal på narkotikarelaterad utbildning.

Nyckelord: Narkotika, Restaurang, Ledare

Förord

Det här arbetet är kulmen på tre års restaurant management-studier. Med den här utbildningen bör vår framtida profession återfinnas, hierarkiskt sett, i de övre positionerna på någon måltidsverksamhet. Krogvärlden är först och främst en plats för mat och dryck, fest och umgänge med familj och goda vänner. Även alkohol och därmed också berusning har en, för de flesta, given plats i dessa sammanhang. Detta kan tyvärr i sin tur leda till en miljö där annat förs in på krogen, såsom narkotika. Dagens media målar ofta upp en chockerande bild av narkotikaförekomsten i krogvärlden och rykten som cirkulerar bland dem som ofta besöker nattklubbar och dylikt, bekräftar denna bild. Det är denna bransch som vi i framtiden skall arbeta inom och därför vill vi med det här arbetet undersöka hur de personer som idag innehar liknande positioner uppfattar narkotikasituationen.

Vi känner att vi i och med det här arbetet har fått en större förståelse för hur narkotikasituationen ser ut på en svensk storstads krogar. Då även vi har läst tidningar, tittat på nyheter och hört rykten om narkotika, bidrog det resultat vi fick fram inte till några höjda ögonbryn men att höra det direkt från ledande personer inom branschen gör ändå att det kastas ett nytt ljus över hela situationen. Vi hoppas att detta arbete likaså kan upplysa andra personer som studerar restaurangbranschen och andra människor som vill undersöka ämnet.

Vi vill naturligtvis tacka de medverkande restaurangledare som välkomnat oss och ställt upp på intervjuer

Vi även tacka Anders Karlsson och Erik Dahlgren för att de gav oss den ursprungliga idén bakom det här arbetet, för att de agerat bollplank och för att de lånade ut sin diktafon. Tack!

Innehåll

1. Inledning	5
2. Bakgrund	6
2.1 Narkotika	6
2.1.1 Narkotika i Sverige.....	6
2.2 Drogssituationen på krogen.....	8
2.2.1 Drogssituation på Stockholms krogar, 2002	8
2.2.2 Drogssituationen på Göteborgs krogar.....	10
2.3 Befintliga projekt för bekämpning av narkotika på krogen.....	10
2.3.1 Trestadssatsningen.....	10
2.3.2 KROG-projektet - Helsingborg.....	12
2.4 De mest förekommande narkotikapreparaten i Sverige.....	12
2.4.1 Cannabis	12
2.4.2 Amfetamin.....	13
2.4.3 Kokain	14
2.4.4 GHB.....	14
2.5 Arbetsmiljö	15
3. Syfte.....	17
4. Metod	17
4.1 Urval	18
5. Resultat.....	19
5.1 Restaurangbeskrivningar	19
5.2 Narkotikasituationen.....	19
5.2.1 Allmänt på stadens krogar	19
5.2.2 Förekomst på den egna verksamheten.....	20
5.2.3 Bruk och försäljning av narkotika på den egna verksamheten	21
5.2.4 Förändring av narkotikasituationen på stadens krogar under de senaste fem åren	21
5.3 Åtgärder.....	22
5.3.1 Åtgärder i den egna verksamheten.....	22
5.3.2 Önskade åtgärder i stadens restaurangbransch i allmänhet	24
5.4 Restaurangledarens ansvar	25
6. Metoddiskussion	26
7. Diskussion.....	27
8. Källor.....	32
Bilagor.....	

1. Inledning

Krogen är inte bara en plats för mat utan också dryck och fest. En sådan miljö kan dock också föra med sig andra berusningsmedel än alkohol in på krogen som de flesta nog helst skulle slippa, såsom narkotika.

Både användning och försäljning av olika narkotikapreparat på krogen verkar mer och mer växa fram som ett stort problem, inte minst om man ser på den exponering som ämnet fått i mediernas nyhetsrapportering på senare tid. Det rapporteras om ökad konsumtion, polisrazzior och ökade säkerhets och kontrollåtgärder i både de stora morgon- och kvällstidningarna och i tv-kanalernas samhällsprogram. ”Rockstjärna köpte knark” (Aftonbladet, 2008a), ”Misstänkt knark- kung släpptes” (Aftonbladet, 2008b) och ”Greps med 180 kg knark” (Expressen, 2008) är bara några av löpsedlarna man har kunnat läsa under det senaste halvåret.

Vi har även personligen tyckts oss märka en ökning i förekomsten av droger på krogarna runt om i Göteborg där vi bor. Vi kan också märka av att folk vi möter generellt sett pratar mer ofta och mer avslappnat om droger. Självklart kan vi inte dra några slutsatser från bara detta, men om man ser till våra personliga erfarenheter och medias rapportering så kan man skönja en oroväckande utveckling.

Då krogvärldens restaurangdel och nattklubbsdel är så nära sammankopplade, så funderar vi som blivande restaurangmanagers på hur vi kommer att stöta på droger i våra framtida positioner och hur vi bäst skall hantera eventuella problemsituationer som kan uppstå. Vi har därför valt att intervjua olika personer med ledande befattningar inom diverse olika restaurangverksamheter just för att få reda på hur folk i dessa positioner ser på dagens narkotikasituation i branschen i allmänhet, samt på deras egna verksamheter. Vi vill även ta reda på vad för åtgärder som tas mot dels drogpåverkade gäster samt mot själva förekomsten och vilka åtgärder som önskas i branschen i stort.

2. Bakgrund

I bakgrunden kommer vi att gå igenom narkotikasituationen i Sverige, samt tidigare forskning om narkotikaförekomsten på krogen. Vi kommer också att beskriva olika projekt och åtgärder mot narkotika på krogen.

2.1 Narkotika

Ordet narkotika härstammar från det grekiska ordet narkotikos, vilket betyder bedövning, dövande, sömn eller känslolöshet. Narkotika syftade ursprungligen till bedövande, framför allt morfinliknande, medel (Drogportalen, 2008).

På anmodan av regeringen har Läkemedelsverket tagit fram en förteckning över de substanser som klassas som narkotika enligt narkotikastrafflagen. Läkemedelsverket har också ansvaret över att övervaka och undersöka nödvändigheten av narkotikaklassificering av preparat som likaså används som läkemedel (Drogportalen, 2008). När det gäller medel som inte inbegrips i termen läkemedel, faller ansvaret på Statens folkhälsoinstitut. Regeringen tar sedan beslut huruvida medlen skall regleras (Statens folkhälsoinstitut, 2007).

Nedan följer narkotikastrafflagens definition av narkotika.

”Med narkotika förstås i denna lag läkemedel eller hälsofarliga varor med beroendeframkallande egenskaper eller euforiserande effekter eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper eller effekter och som

1. på sådan grund är föremål för kontroll enligt en internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, eller
2. av regeringen har förklarats vara att anse som narkotika enligt lagen. Lag (1999:43).”

(8 § narkotikastrafflagen (1968:64))

2.1.1 Narkotika i Sverige

Drogsituationen i dagens Sverige beskrivs i Rikskriminalpolisens (2008) rapport *Den illegala drogsituationen i Sverige 2007*. Här beskrivs olika illegala drogers utbredning och även vilken väg drogerna tar för att komma in i Sverige, samt vilka åtgärder som vidtas ifrån polisen och tullens sida. Här konstaterades det att cannabis och amfetamin är de mest använda och utbredda drogerna i Sverige. Man konstaterade också att kokainanvändandet ökar (Rikskriminalpolisen, 2008).

Brottsförebyggande rådet redovisade i en rapport år 2007 föregående års narkotikabrott. Här fokuserade man på statistiken, exempelvis åldersgrupper, könsfördelning och typ av brott. I rapporten konstateras att antalet narkotikarelaterade lagföringar ökat under hela 2000-talet, samt att majoriteten av lagföringarna baseras på antingen bruk eller innehav. Andelen lagförda brott för bruk ökade under tioårsperioden 1997 - 2006 från 37 procent till 54 procent av det totala antalet lagförda brott som är narkotika relaterade. Under samma period minskade

dock antalet lagförda brott för innehav från 37 procent till 29 procent (Brottsförebyggande rådet, 2007).

Av den totala andelen lagföringar så var år 2006 15 procent kvinnliga gärningsmän. Detta är en ökning med 93 procent sedan 1997. Bruk är det vanligaste brottet bland kvinnorna. Andelen lagföringar gällande bruk av narkotika, gentemot det totala antal narkotikarelaterade brott är högre bland kvinnorna än bland männen. Kvinnorna har dock en betydligt lägre andel lagförda brott vad gäller innehav och överlåtelse (Brottsförebyggande rådet, 2007).

Även fördelningen av de olika typerna av droger såg annorlunda ut hos kvinnorna jämfört med hos männen. Hos männen var cannabis vanligast förekommande med 32 procent av de lagförda brotten. Andelen cannabisrelaterade brott var bland kvinnorna 17 procent, i stället var det amfetamin som var vanligast förekommande med 39 procent av de lagförda brotten. När det gäller kokain så var fördelningen 3 procent för männen och 1 procent för kvinnorna, men man konstaterar här också att den totala mängden lagförda brott för just kokain var låg (Brottsförebyggande rådet, 2007).

Vad gäller åldersfördelningen så varierar denna med olika typer narkotika. Överlag så hade åldersgruppen 18-20 år mest lagförda brott sett till medelfolkmängden. Sedan 1997 hade också antalet brott fördubblats i åldersgruppen 21-29 år, och mer än tredubblats i åldersgruppen 50 år och äldre (Brottsförebyggande rådet, 2007).

Man beskriver också den regionala fördelningen i Sverige, där man konstaterar att storstadsregionerna har en överlag högre andel lagförda brott per innevånare. Detta varierar dock också med olika sorters narkotika (Brottsförebyggande rådet, 2007).

Varje år ger Centralförbundet för alkohol- och narkotika ut en översikt av alkohol- och narkotikautvecklingen i Sverige. I rapporten uppges det att mellan år 1988 och år 2000 genomfördes besöksintervjuer angående narkotikabruk, hos riksrepresentativa personer mellan 15-75 år. Undersökningen visade att under dessa tolv år hade andelen personer som någon gång använt narkotika ökat från 8 procent till 12 procent. Studien visade också att majoriteten av personerna endast hade använt cannabis. Cirka 1-2 procent av de intervjuade uppgav att de vid minst ett tillfälle använt amfetamin respektive kokain (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2007).

FN:s avdelning för narkotika och brottsbekämpning, UNODC, har i sin rapport *Sweden's successful drug policy: A review of the evidence* (2007) konstaterat att användningen av narkotika är betydligt lägre i Sverige än i övriga Europa. Detta gäller både det regelbundna och tillfälliga bruket för hela befolkningen och ungdomarna. Exempelvis så hade 22 procent av europeiska ungdomar år 2003 testat någon form av narkotika. I Sverige var andelen 8 procent, och år 2006 endast 6 procent. Även narkotikapriserna är bland de högsta i hela Europa (UNODC, 2007).

I rapporten undersöks orsakerna till detta, och man menar att det beror mycket på Sveriges nollvisions policy när det gäller droger. Man menar också att Sverige har en fördel i och med att man inte är beläget längs några större drogsmugglingsvägar (UNODC, 2007).

Kunskapskällar'n kallas Göteborgs stads informationcentrum för alkohol- och narkotikafrågor. Här finner man information om drogsituationen i Göteborg, information om tagna och planerade åtgärder, länkar till relaterade rapporter med mera. Här finner man att i

likhet med övriga Sverige så är de vanligaste drogerna i Göteborg cannabis och amfetamin. Amfetamin är den vanligaste drogen bland vårdsökande missbrukare i Göteborg (Kunskapskällar'n, 2008).

Nyström och Fender (2007) har i sin rapport *CANs rapporteringssystem om droger (CRD) - Tendenser i Göteborg vinterhalvåret 2006–2007* gjort en undersökning för att se hur användandet av narkotika har förändrats i Göteborg. I undersökningen deltog 27 rapportörer från Göteborgs kommun, där tio arbetade inom socialtjänsten, tolv inom sjukvården, en inom polisen, en inom frivården samt tre inom frivilligorganisationer. Här uppgavs att hälften av de tillfrågade svarade att Cannabis var den vanligast förekommande narkotikasorten, gentemot sju stycken som ansåg att amfetamin var vanligast. När det gäller förändringar inom användandet så var Kokain, följt av GHB de preparat som flest tillfrågade ansåg hade ökat mest (Nyström & Fender, 2007).

2.2 Drogsituationen på krogen

I både Stockholm och Göteborg har man utfört undersökningar om narkotika på städernas krogar. Här nedan redovisas en sammanfattning av dessa.

2.2.1 Drogsituation på Stockholms krogar, 2002

STAD-projektet (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem), publicerade år 2002 två stycken rapporter rörande drogsituationen på Stockholms krogar.

Den första rapporten, *Droger på krogen - En kartläggning av narkotikasituationen på Stockholms krogar* (Gripenberg, 2002a) publicerades i mars år 2002. Syftet med undersökningen var att kartlägga narkotikasituationen på Stockholms krogar och att identifiera åtgärder för att minska förekomsten av narkotikamissbruk i restaurangmiljöer. Man utförde en enkätundersökning med 446 restauranganställda från ett 60-tal restauranger. Enkäten ifylldes i klassrumsmiljö för att öka svarsfrekvensen. 60 procent var män och 40 procent var kvinnor (Ibid).

82 procent av de medverkande svarade att man sett narkotikapåverkade gäster under det senaste halvåret, 43 procent uppgav att de sett narkotikapåverkade gäster varje vecka. 48 procent hade sett någon bli erbjuden narkotika på krogen under det senaste året, och 51 procent svarade att de någon gång själva hade blivit erbjuden narkotika ute på Stockholms krogar. 60 procent av de medverkande svarade att man någon gång tagit narkotika. Av dessa var cannabis vanligast med 56 procent, följt av kokain och amfetamin med 27 respektive 22 procent. På frågan om det fanns mer droger på Stockholms krogar vid undersökningens tidpunkt än 5 år tidigare så svarade 45 procent att det fanns mer, medan nästan lika stor andel, 44 procent, uppgav att det inte visst om det hade förändrats (Gripenberg, 2002a).

Man undersökte också restaurangpersonalens inställning till narkotika. Här tyckte 74 procent att det var rätt att narkotikapåverkade gäster skulle avvisas, medan 20 procent tyckte att de bara skulle avvisas om de uppträtt på ett olämpligt sätt (Gripenberg, 2002a).

Åtgärder som önskades var mer utbildning och kunskap, inte bara för krogpersonalen utan för folket i allmänhet. Exempel på vad som tycktes borde finnas med i utbildningen var hur man känner igen narkotikapåverkade personer och hur man bör hanteras med dem på bästa sätt.

Många deltagare i undersökningen tyckte även att man borde införa åtgärder i lokalen för att göra det svårare att missbruka narkotika och lättare för personalen att upptäcka det. Exempel på detta var kameraövervakning av entrén och borttagande av potentiella sniffytor som toalettlock. Man efterlyste också att en större del av krogarna har en uttalad policy, och många menade att krogarna själva har ett stort ansvar att tydligt markera att man inte accepterar narkotika i verksamheten (Gripenberg, 2002a).

Den andra rapporten, *Partydroger på Stockholms krogar - En djupintervjustudie med polis, krögare och ordningsvakter* (Gripenberg, 2002b) publicerades i oktober samma år. Rapporten bygger på en undersökning där man intervjuat poliser, krögare och ordningsvakter, för att se på hur de anser narkotikasituationen på Stockholms krogar ser ut. Man ville också finna åtgärder för att minska förekomsten av narkotikamissbruk i restaurangmiljöer. 14 utvalda personer intervjuades sammanlagt, därav fyra poliser, fem krögare och fem ordningsvakter (Ibid).

Resultatet visade att krogarna inte ansåg sig lika insatta som poliserna respektive ordningsvakterna. Man menade att narkotika förekom på Stockholms krogar, men att den egna verksamheten i stort sett var besparad från narkotika. Merparten av deltagarna i undersökningen ansåg att drogförekomsten på krogen hade ökat över de senaste åren, och man trodde att detta berodde på en mer liberal inställning till droger, att priset blivit lägre, att det blivit mer lättillgängligt samt att antalet nattklubbar har stigit. De vanligaste narkotikapreparaten på krogen uppgavs vara kokain, amfetamin och ecstasy, de så kallade partydrogerna. 3 av de intervjuade hade också dåliga erfarenheter av GHB-användande på krogen, dock så var användningen av detta preparat inte utbrett på Stockholms krogar. Deltagarna i undersökningen ansåg att narkotika finns och säljs på alla typer av krogar, men att det var vanligare på nattklubbar, trendiga krogar/nattklubbar och krogar med sena öppettider. Alla förutom krögarna ansåg att narkotikapåverkade gäster skapar en rad problem. Krögarna i undersökningen tyckte inte att narkotika är ett stort problem bland gäster och personal på sina egna krogar (Gripenberg, 2002b).

Det åtgärder som önskades av de flesta medverkande var att fler skulle få en bättre utbildning, för att bland annat identifiera drogpåverkade gäster på deras utseende och uppträdande. Här tyckte majoriteten att alla inblandade borde få en bättre utbildning, alltså ordningsvakter, restaurangpersonal och även poliserna själv. Man tyckte även att poliserna borde vara mer närvarande inne på krogarna och nattklubbarna. Krögarna i undersökningen, tillsammans med ordningsvakterna underströk också att krogarna inte skulle få ta hela ansvaret om man tillkallat polis flertaliga gånger. Man uttryckte en rädsla för att förlora serveringstillstånd vid upprepade kontakter med polisen för narkotikarelaterade incidenter (Gripenberg, 2002b).

Andra åtgärder som förespråkades var att man utför ändringar i själva krogmiljön för att göra det svårare för gäster att använda narkotika på krogen, och samtidigt göra det lättare för personalen att upptäcka misstänkt användande. Exempel på detta var bättre belysning för att kunna se gästernas ögon, och avkapade dörrar på toaletterna för att kunna se hur många som befinner sig därinne. Man var även överens om att samarbetet mellan myndigheter och restaurangbranschen var mycket viktigt och behövde förbättras (Gripenberg, 2002b).

2.2.2 Drogssituationen på Göteborgs krogar

Missbruk av olagliga substanser är mycket utbrett på Göteborgs restauranger och krogar. Detta visar undersökningen *Narkotika på krogen – En kartläggning av narkotikasituationen på Göteborgs restauranger* (Andersson, Johansson, Magnusson & Bergman, 2005), som genomfördes inom RUS-projektet. Undersökningen syftade till att åskådliggöra narkotikasituationen i Göteborgs restaurangmiljö och dessutom att urskilja möjliga åtgärder som skulle kunna minska tillgången till narkotika på restaurangerna. Man genomförde en anonym enkät med 316 anställda på 23 restauranger i Göteborg. Restaurangerna var av vitt skilda karaktärer, så som exempelvis hotell, nattklubbar, matrestauranger och bar eller pub. De anställda i undersökningen bestod av representanter från alla olika yrkesroller inom restaurang (Andersson, Johansson, Magnusson & Bergman, 2005).

Samma undersökning visade att 77 procent av de anställda har observerat gäster som varit påverkade av narkotika under den senaste sexmånadersperioden och 12 procent berättade att de ser drogpåverkade gäster varje kväll. Under det senaste året hade 43 procent av de anställda sett någon missbruka olagliga droger under sitt arbetspass. Erbjudanden om narkotika hade observerats av 46 procent av personalen under det senaste året. Dessutom uppger 53 procent av de anställda att de själva vid något tillfälle har brukat narkotika (Andersson, Johansson, Magnusson & Bergman, 2005).

Personerna bakom undersökningen tycker sig kunna skönja mer liberal drogattityd i restaurangmiljön och detta tillsammans med en stor förekomst av narkotika, leder ofta till ett nyttjande av detsamma. De lade för övrigt även fram förslag på möjliga förebyggande åtgärder, som exempelvis att ge stöd till krögarna i deras arbetsgivaransvar att på ett mer distinkt sätt ta ställning mot olagliga droger samt att erbjuda utbildning och arbeta för att polisen syns mer ute i restaurangmiljön och samtidigt handlar med större beslutsamhet mot förekomsten av narkotika (Andersson, Johansson, Magnusson & Bergman, 2005).

2.3 Befintliga projekt för bekämpning av narkotika på krogen

Här beskrivs projekt som genomförs runt om i Sverige för att bekämpa narkotika på landets krogar.

2.3.1 Trestadssatsningen

År 2003 inleddes ett samarbete mellan Sveriges nationella samordningsorgan för narkotikafrågor, Mobilisering mot narkotika, och städerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Samarbetet kallades för Trestadssatsningen och syftade till att göra en betydande insats mot narkotika. Samarbetet bygger på en balans mellan förebyggande arbete, vård och behandling och begränsning av tillgången. I de tre städerna har liknande insatser genomförts. Sammanfattningsvis har samarbetet inom Trestadssatsningen alltså inneburit att de tre storstäderna bland annat har kartlagt förekomsten och användningen av narkotika, utbildat berörd personal och arbetat med förhållningssättfrågor. I varje stad leddes och samordnades arbetet av en arbetsgrupp på kommunnivå. Städerna i fråga tilldelades även särskild projektledare för att leda kroginsatsen i staden (Mobilisering mot narkotika, 2005).

STAD/Krogar mot Knark - Stockholm

STAD är en del av Beroendecentrum Stockholm, och jobbar med att utveckla och implementera preventiva åtgärder mot Narkotika och även alkoholkonsumtion. Den del av organisationen som arbetar för att minska narkotikaförekomsten på krogar och restaurang kallas Krogar mot Knark. I Krogar mot Knark- projektet samarbetar STAD såväl med myndigheter som med många olika restauranger i Stockholmsområdet och andra representanter från Restaurangbranschen. Projektet startades år 2001 och innefattar olika åtgärder som bland annat utbildningar för personal, krogmiljöförändringar och media och PR-arbete. Utbildningarna går främst ut på att vakter och övrig personal på restaurangerna skall kunna känna igen utseende och beteenden som är kopplade till Narkotika, samt att personalen skall veta hur de ska reagera i dessa situationer och även att de verkligen skall vara motiverade att just agera (STAD, 2008).

Krogar mot Knark utför även undersökningar, publicerar rapporter och ger ut informationsfilmer för personal och övrigt folk inom restaurangbranschen (STAD, 2008).

RUS-projektet - Göteborg

RUS-projektet är ett samarbete mellan restaurangbranschen, Polismyndigheten i Västra Götaland, Göteborgs Stad, SHR(Sveriges Hotell och Restaurangföretagare) och HRF (Hotell och Restaurangfacket)och förkortningen RUS står för Restauranger Utveckling Samarbete. Samarbetet avser att förebygga och minska våld och skador som uppkommer på grund av att människor konsumerar för mycket alkohol eller nyttjar narkotika. Det är idag möjligt för krögare, restaurang- och vaktpersonal och myndigheter att genomgå utbildningar i RUS-projektets regi. RUS-projektet genomför bland annat en två dagar lång utbildning för krögare, restaurangpersonal och vaktpersonal som, förutom ansvarsfull alkoholhantering, behandlar ämnet narkotika på krogen. Utbildningen innehåller exempelvis hjälp med hur man skall se om en gäst är narkotikapåverkad och hur man bäst skall hantera narkotikapåverkade gäster. RUS-projektet erbjuder även en särskild utbildning som vänder sig till restaurangledare. Tillståndsinnehavare och driftansvariga har möjlighet att genomgå en fyra dagar lång utbildning som behandlar till exempel alkohollagen, narkotika på krogen, arbetsmiljö och policyarbete. Motiveringen bakom projektet är att bidra till förebyggningen av våld och skador i krogmiljön (RUS-projektet, 2005).

Krogar mot knark - Malmö

Projektet Krogar mot knark är en del av Malmö stads medverkan i Trestadssatsningen. I likhet med de andra projekten som ingår i satsningen arbetar Krogar mot knark för att minska narkotikaförekomsten genom ett samarbete mellan krogar och myndigheter. Anledningarna är bland annat att man vill minska förekomsten av våld på krogen och man vill även skapa en bättre arbetsmiljö för personalen. Man arbetar enligt tre olika riktlinjer:

- Nolltolerans – Inga droger eller gäster som är narkotikapåverkade tolereras.
- Tydlighet – Policys utformas och personal utbildas.
- Samarbete – Ett gediget samarbete mellan krogar och myndigheter.

En undersökning av narkotikafrekvensen visar att mer än 75 procent av krogpersonalen i Malmö har observerat narkotikapåverkade gäster under det senaste halvåret. 11 procent av krogpersonalen uppger att de ser narkotikapåverkade gäster varje kväll. Av de tillfrågade uppger dessutom 37 procent att de sett någon använda narkotika under det senaste året. Med undersökningen som grund urskiljdes fem skilda områden som skulle kunna minska narkotikaförekomsten om resurser lades på dessa. Dessa områden var: personal- och gästpolicy, restaurangmiljö, säkerhet och kontroll, utbildning och PR (Malmö stad, 2007).

2.3.2 KROG-projektet - Helsingborg

År 2006 startade Socialförvaltningen i Helsingborg ett projekt med målet att förebygga våld, hot och skador som har sitt ursprung i att kroggäster dricker för mycket alkohol eller använder narkotika. Satsningen kallas KROG-projektet och arbetar för att uppnå sitt mål genom en utvecklad samverkan mellan kommun, polis och krogbranschen. Liksom andra snarlika satsningar, erbjuder KROG-projektet utbildning för berörd personal. Projektet är en del av Helsingborgs stad drogpolitiska program som drivs med en nollvision. KROG-projektet medverkade under 2007 i en landstäckande satsning mot narkotikaförekomsten på krogen. Satsningen syftade till att sprida kunskap om narkotikaförebyggande metoder (Helsingborgs stad, 2007).

Även Helsingborg genomförde under en enkätundersökning för att kartlägga förekomsten av narkotika i krogbranschen. Enkäten riktade sig till personal på stadens större krogar. Resultatet av enkäten visade att personalen frekvent observerar narkotikapåverkade gäster. En fjärdedel av personalen uppgav att de ser narkotikapåverkade gäster så gott som varje kväll eller åtminstone en gång i veckan. Dessutom uppger mer än var tredje person att de, under det senaste året, observerat någon bli erbjuden narkotika (Helsingborgs stad, 2007).

2.4 De mest förekommande narkotikapreparaten i Sverige

Som vi har skrivit under tidigare rubriker är de mest förekommande narkotika preparaten i Sverige idag amfetamin och cannabis. Undersökningar visar även användningen av kokain och GHB har ökat. Därför har vi valt att närmare beskriva dessa preparat.

2.4.1 Cannabis

Cannabis Sativa är en hampväxt som används i framställningen av hasch och marijuana. Ruset som uppstår vid konsumtion av cannabis beror på kemiska ämnen i växten, så kallade cannabinoider. Mängden av den mest betydelsefulla cannabinoiden, THC, varierar stort beroende på växtplats, växtedel och växtens egenskaper (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005a).

Cannabis förekommer framför allt i tre olika former: hasch, marijuana och cannabisolja. Av dessa tre är hasch den form som är vanligast i Sverige. Hasch utvinns från cannabisväxtens blomma. Hasch är kåda som pressas till så kallade haschkakor och säljs i småbitar. Konsumtion av hasch sker främst genom rökning i handrullade cigaretter eller särskilda pipor. Marijuana är torkade växtdelar, exempelvis blad, delar av stammen,

blomställningar och toppskott. Likt hasch sker användning av marijuana genom rökning. Cannabisolja eller cannabisextrakt är mörkt färgad tjockflytande vätska. Oljan används genom att man tillför små mängder olja till tobak eller cigarettpapper (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005a).

Vid användning av cannabis känner sig personen i fråga ofta avslappnad och uppsluppen. Även tidsuppfattningen kan påverkas. I rusets senare skede kan personen bli sömning, tyst och fundersam. Personen kan även uppleva en ökad puls och kraftiga hungerkänslor eller ett stort sug efter sötsaker. Ruset försvinner ofta efter 2 – 3 timmar. Personen kan efteråt känna sig trött och ha nedsatt korttidsminne och inlärningsförmåga i ett antal dagar. Cannabinoiden THC är fettlöslig och kan stanna kvar i kroppen i upp till en månad (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005a).

Vetenskapligt belagda skadeverkningar av cannabismissbruk är bland annat panikkänslor, förföljelsemani, ångest och olust. Användare av cannabis riskerar även att få skador i andningsorganen, depression och nedsatt tankeförmåga.

Efterhand ökas toleransen hos cannabisanvändaren och dosen måste ökas för att man skall uppnå samma effekt. Cannabis kan vara beroendeframkallande (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005a).

Cannabispåverkan visar sig på användaren främst genom ögonen, som ofta har hängiga ögonlock, är blodsprängda och blanka med utvidgade pupiller. Andedräkten kan också ge en sötaktig cannabisdoft (Hartelius, 2004).

2.4.2 Amfetamin

Amfetamin är Sveriges näst vanligaste drog, och är en såkallad centralstimulerande drog. Med detta menas att drogen påverkar kroppens centrala nervsystem. Amfetamin tillverkas kemiskt och utformas till tabletter, kapslar, dryck eller pulver för sniffning. Ofta blandas även amfetaminet ut med andra icke-narkotiska medel (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005b).

Amfetaminet i Sverige kommer vanligen antagligen från Baltikum eller från Nederländerna/ Belgien. Amfetaminet smugglas oftast via lastbilar, personbilar eller tåg genom Tyskland eller Danmark. Amfetaminet används i olika ålders- och samhällsgrupper, men vanligast är hos ungdomar som partydrog, samt som antidepressiv drog (Rikskriminalpolisen, 2008).

Amfetamin ger användaren ett rus av energi, uppiggande och ökad självkänsla. Ruset kan hålla i flera timmar och även ökad andnings- och hjärnverksamhet samt försämrad aptit. Dock så gäller detta för mindre doser. Om man istället tar större doser så kan detta leda till bland annat feber, yrsel och oregelbunden hjärtverksamhet. Överdosis kan även leda till dödsfall. För att uppnå samma effekt som första gångerna man tagit preparatet så måste användaren hela tiden öka dosen, kroppen utvecklar en högre tolerans för preparatet. På så sätt ökar risken för överdosis (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005b).

Om man missbrukar amfetamin en längre tid kan detta få stora konsekvenser, både psykiskt och fysiskt. Amfetaminbruk leder till minskad aptit, vilket i sin tur ofta leder till kraftig viktminskning och undernäring. Ruset kan efter en tids missbruk också bytas ut mot en så

kallad amfetaminspsykos, som innebär bland annat sömnlöshet, rastlöshet, misstänksamhet, vanföreställningar och hallucinationer (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005b).

Synliga kännetecken för amfetaminmissbrukare är ofta utvidgade pupiller, blek hud, svettningar, rastlöshet och så kallad ”pundning”, alltså att personen tvångsmässigt upprepar samma rörelse exempelvis pillar på någonting utan anledning (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005b).

2.4.3 Kokain

I Rikskriminalpolisens och Tullverkets (2008) rapport *Den illegala drogsituationen i Sverige 2007* så skriver man att: ”alla tecken tyder på en kraftig ökning av missbruket av kokain i Sverige, speciellt bland ungdomar i storstäderna” (Rikskriminalpolisen, 2008).

Kokain är i likhet med amfetamin en centralstimulerande drog, och tillverkas av bladen från den sydamerikanska kokabusken. Drogen förekommer oftast i form av ett vitt, finkornigt, kristalliskt pulver, som oftast sniffas men också kan injiceras. Det finns även en andra form av kokain, så kallat Crack. Crack ser ut som grågula klumpar eller flingor och röks med hjälp av olika pipor (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005b).

Kokainruset är liknande det av amfetamin, de ger användaren en känsla av eufori och självsäkerhet. Ruset är dock kortvarigt, ca 40 minuter beroende på dos. För att bibehålla ruset krävs därför att man tar tätare doser av preparatet. Man har inte hittat samma toleransupbyggnad för kokain som för amfetamin. Beroendet baserar sig inte på det fysiska utan det psykiska då man utvecklar ett mycket starkt tvångsmässigt behov av preparatet (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005b).

De synliga kännetecknen som uppenbarar sig hos kokainmissbrukare är i mångt och mycket de samma som hos amfetaminmissbrukare. Det är även vanligt att missbrukare som regelbundet sniffar kokain får eksem runt näsborrarna samt tjock hals och rinnande näsa. Kokainet orsakar även ofta hål i nässkiljeväggen hos missbrukare (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005b).

2.4.4 GHB

GHB eller gammahydroxybutyrat som det även kallas är en substans som finns naturligt i de flesta av kroppens vävnader. Centrala funktioner som vakenhet och sömn, temperaturreglering och känslor berörs av GHB. Då GHB är ett narkotikaklassat läkemedel är all icke-medicinsk hantering och användning. Den vanligaste gruppen av användare är unga människor som på fester använder GHB istället för, eller tillsammans, med alkohol. Då denna grupp vanligtvis använder GHB tillsammans med alkohol ökar risken för överdoser (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005c).

GHB är en luktfri och klar vätska med en salt smak och förvaras oftast i PET-flaskor. En normaldos är vanligtvis mängden GHB som ryms i flaskans skruvkork (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005c).

GHB tas snabbt upp av kroppen och användes ursprungligen som ett narkosmedel. Effekterna av drogen beror mycket på dosens storlek. Effektspannet sträcker sig från avslappning och uppsluppenhet till sömn, muskelspasmer och medvetlöshet. Själva ruset har liknats vid ett lätt alkoholrus. Ruset avtar efter cirka 3 – 4 timmar. Större doser av GHB, tillsammans med alkohol och andra preparat, kan leda till illamående, kräkning, allvarliga andningssvårigheter, krampanfall och koma. Det är ofta svårt att se huruvida en person är påverkad av GHB. Dock kan en person som vaknar upp ur ett rus bli aggressiv och drabbas av panik (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005c).

2.5 Arbetsmiljö

Personalen på dagens krogar arbetar i en omgivning där alkohol och fest är givna inslag. Dessa två krogkomponenter är även sammankopplade med narkotika, vilket leder till att krogpersonalen mer frekvent kommer i kontakt med narkotika än andra yrkesgrupper. Detta, tillsammans påfrestande arbetstider och arbetsmiljö, kan mycket väl innebära att krogpersonalen själva lockas in i ett narkotikamissbruk. Man kan heller inte bortse från riskerna som det innebär är vara i direkt kontakt med en drogpåverkad person (Helsingborgs stad, 2007).

Ansvar för att skapa en säker arbetsmiljö ligger hos arbetsgivaren. Man kan till exempel läsa i arbetsmiljölagens tredje kapitel, 2 §:

”Arbetsgivaren skall vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall.” (Arbetsmiljölagen, 2005)

I nästa paragraf, 2a §, kan man läsa att:

”Arbetsgivaren skall systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller föreskrivna krav på en god arbetsmiljö.” (Arbetsmiljölagen, 2005)

Enligt 2b § är det även arbetsgivarens ansvar att bistå personalen med vård om arbetstagaren skulle utsättas för ohälsa eller olycksfall:

”Arbetsgivaren skall svara för att den företagshälsovård som arbetsförhållandena kräver finns att tillgå. Med företagshälsovård avses en oberoende expertresurs inom områdena arbetsmiljö och rehabilitering.” (Arbetsmiljölagen, 2005)

Dessa tre paragrafer kan därmed tolkas som att det är varje arbetsgivares ansvar att aktivt arbeta för en narkotikafri arbetsmiljö. Möjliga åtgärder kan vara till exempel information och utbildning eller en skriven policy (Statens folkhälsoinstitut, 2006). En av verksamheten utvecklade policy kan vara ett synnerligt effektivt verktyg för att förebygga narkotikaförekomst på arbetsplatsen. Policyn bör innehålla två delar, en för gäster och en för personalen, och tas fram genom ett samarbete mellan arbetsgivaren och personalen. För att policyn skall kunna appliceras i verkligheten bör den innehålla enkla och tydliga regler och förhållningssätt till narkotika. På så sätt klargör man för personalen vad som gäller och hur de förväntas agera i de situationer som kan uppstå på arbetsplatsen. Även ur ett arbetsrättsligt perspektiv är det viktigt med en skriftlig policy. För att kunna hänvisa till gällande regelverk måste reglerna vara formulerade i skrift (Mobilisering mot narkotika, 2006). Även följande förändringar

föreslås i RUS-projektets rapport *Narkotika på krogen – En kartläggning av narkotikasituationen på Göteborgs restauranger*:

- Ljusare lokaler
- UV-ljus på toaletten
- Kameraövervakning
- Cirkulerande personal
- Fler ordningsvakter
- Skärpta kontroller, inklusive blåskontroller
- Drogtesta personalen och avvisa narkotikapåverkade personer redan i dörren

(Andersson, Johansson, Magnusson & Bergman, 2005)

Hela ansvaret för det narkotikaförebyggande arbetet ligger dock inte på arbetsgivaren, utan även personalen har ett lagstiftat ansvar. Enligt arbetsmiljölagen, 4 § i tredje kapitlet, är det arbetstagarens skyldighet att:

”... medverka i arbetsmiljöarbetet och delta i genomförandet av de åtgärder som behövs för att åstadkomma en god arbetsmiljö.”
(Arbetsmiljölagen, 2005)

3. Syfte

Vårt syfte med den här undersökningen är att studera hur 5 restaurangledare i en svensk storstad uppfattar narkotikasituationen på stadens krogar. Vi vill med undersökningen ta reda vilka åtgärder som tas och hur ledarna uppfattar:

- Narkotikaförekomsten inom stadens restaurangbransch.
- Bruk och försäljning av narkotika på den egna krogen.
- Åtgärder för att förebygga narkotikaförekomsten i den egna verksamheten samt branschen allmänhet.
- Deras, i roll av ledare, ansvar i situationen.

4. Metod

Vi valde att utföra en kvalitativ undersökning där vi intervjuat 5 ledare i en svensk storstad restaurangverksamheter. Vilken stad undersökningen utförs i utelämnas för att skydda de medverkandes anonymitet.

Intervjuguiden utformades efter arbetets syfte med hjälp av Widerbergs bok *Kvalitativ forskning i praktiken*, 2002. Intervjuguiden innehåller frågor med en låg grad av standardisering och en hög grad av strukturering. Detta betyder att frågorna är öppna och att alla intervjupersoner svarar på samma frågor i samma följd (Starrin & Svensson, 1996). Frågeformuläret är bifogat (se Bilaga).

Nackdelen med den valda metoden är främst att metoden är tidskrävande och att antalet medverkande i undersökningen reduceras. När vi är ute efter ledarnas uppfattningar så är en öppen intervju dock fördelaktigt då man med följdfrågor kan få den medverkande att utveckla sina svar, något som exempelvis inte skulle vara möjligt vid en enkätundersökning (Widerberg, 2002).

Vi fokuserade vår undersökning på restauranger som inte endast serverar mat och dryck vid bordet, utan mer på verksamheter som till exempel har både restaurang och bar/nattklubb. Vi valde just dessa verksamheter på grund av att miljön är mer ”öppen”. I dessa verksamheter råder andra förutsättningar än hos en ”vanlig” restaurang. Kunderna sitter inte still vid sitt bord utan rör sig runt i lokalen, till exempel i barområdet eller på ett eventuellt dansgol. I den här typen av miljö är det lättare att både sälja och använda droger.

Tid bokades in på arbetstid för de olika restaurangledarna och informeras om att intervjutiden uppskattades 30 minuter. Intervjuerna utfördes på sedan de olika intervjuobjektens respektive verksamheter. Det finns både fördelar och nackdelar med att gå till väga på detta sätt. Fördelen är främst att få se arbetsplatserna som har en så stor betydelse i vår undersökning. Man får ett helhetsintryck som annars skulle ha gått miste om, och detta har betydelse för både intervjun i sig och för analysen. Nackdelar kan vara att man får tala med intervjuobjektet i en kort paus från det vanliga arbetet. Med detta medförs en hård tidspress och kräver att man som intervjuare har disciplin (Widerberg, 2002).

Vid intervjuerna använde vi oss av en diktafon för att kunna dokumentera intervjun i sin helhet och för att båda av oss skulle kunna fokusera på intervjupersonen och ställa följdfrågor. Dock så höll en av oss i intervjuerna medans den andre kunde komma in med följdfrågor när han kände att detta var nödvändigt.

Alla intervjuer transkriberades sedan till text direkt efter intervjutillfället, vi valde att dela upp arbetet mellan oss, så att vi transkriberade varannan intervju. Efter att vi läst igenom samtliga transkriberade intervjuer ett antal gånger så valde vi att dela upp materialet från dessa intervjuer i teman. Vi sorterade materialet för hand och de olika teman som valdes togs från de svar vi fått på de färdiga intervjuerna, ett så kallat empirinära förhållningssätt (Widerberg 2002). De olika områdena vi valde att sortera efter var följande: uppfattning om narkotikasituationen, både allmänt och på den egna verksamheten, bruk och försäljning av narkotika på den egna verksamheten, uppfattning om huruvida narkotikasituationen på stadens krogar har förändrats under de senaste fem åren, önskade åtgärder för att förebygga narkotikaförekomst på stadens krogar, verksamhetens åtgärder för att förebygga narkotikaförekomst och uppfattning om ledarens eget ansvar för att förebygga narkotikaförekomsten.

Vi var också väl medvetna om att vi undersöker ett känsligt ämne, så alla intervjuobjekt informeras om att de är anonyma och att varken deras namn eller namnet på deras arbetsplats kommer att redovisas. Här kommer etiska synvinklar på undersökningen in. Det finns här fyra huvudkrav som undersökningen följer: Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Alltså informerades de intervjuade om syftet med vår undersökning, och alla gick självmant med på att ställa upp. Konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet behandlar de personuppgifter som samlats in i undersökningen (Vetenskapsrådet, 2002). I och med att vår undersökning var helt anonym så sparas inte namn på personer eller verksamheter i undersökningen och kan inte användas i några andra samband.

4.1 Urval

Vi har valt att undersöka verksamheter med skilda inriktningar. Vi har valt detta för att vi förmodar att det kommer att ge ett mer omfångsrikt resultat, det vill säga att vi får svar från ledare som inte arbetar på likartade verksamheter och det bör ge oss en bredare bild av attityderna hos ledarna i stadens restaurangbransch.

De fem verksamheterna vi valde är: en hotellrestaurang med bar, en restaurang som även har pub, matsal och nattklubb, två restauranger med fokus på musik, en av dem bedriver förutom bar, även nattklubb och slutligen en nattklubb med restaurang och bar.

Den första kontakten med verksamheterna skedde antingen via telefon eller personligt besök. Eftersom det är mycket viktigt att verksamheterna och deras ledare har möjligheten att vara anonyma har vi valt att använda oss av fingerade namn på verksamheterna.

På grund av anonymiteten har vi även valt att fingera namnet på den personalutbildning intervjupersonerna nämner, då det annars skulle avslöja i vilken stad restaurangerna är belägna.

5. Resultat

Här nedan följer en beskrivning av verksamheterna i undersökningen samt resultatet av vår intervjustudie.

5.1 Restaurangbeskrivningar

Hotellrestaurang Living är en del av ett fyrstjärnigt hotell den centrala delen av staden. Hotellet har drygt 300 rum av varierande storlek. Restaurangen är relativt liten med sina cirka 25 sittplatser. Den intilliggande hotellbaren är något större och har en öppen planlösning. På denna verksamhet intervjuade vi restaurangchefen.

Restaurang Fabriken är uppdelad i tre våningar och har, förutom restaurang, även pub, festvåning och nattklubb. Restaurangen är mycket centralt belägen. På denna verksamhet intervjuade vi restaurangchefen.

Restaurang Base är en restaurang med bar som profilerar sig som musikkrog. Restaurangens främsta målgrupp är musikintresserade personer över 35 år. På denna verksamhet intervjuade vi en av två delägare. Båda delägarna arbetar i driften.

Restaurang Bananas är en restaurang och nattklubb som tydligt profilerar sig som en musikinriktad restaurangverksamhet. Bananas har också en konsertsal och pub. Bananas skiljer sig från Restaurang Base genom att deras målgrupp är yngre och framför allt genom att man arrangerar nattklubbar flera dagar i veckan. På denna verksamhet intervjuade vi bar- och restaurangchefen.

Restaurang Obrigado är först och främst en nattklubb, men driver både restaurang och bar. Obrigado arrangerar nattklubbar flera dagar i veckan. På denna verksamhet intervjuade vi nattklubbschefen som även är delägare.

5.2 Narkotikasituationen

Här fick de medverkande svara på frågor om hur narkotikasituationen såg ut allmänt på i stadens restaurangbransch samt på den egna verksamheten.

5.2.1 Allmänt på stadens krogar

Samtliga intervjupersoner var överens om att narkotika är vanligt förekommande på stadens krogar.

”Det är nog väldigt mycket narkotika tror jag överallt, det ska man nog vara blind för att inte se det.” (Delägare på Restaurang Base)

”Det finns överallt, ja herregud. Det är nästan som en självklarhet, tyvärr, att det finns.” (Nattklubbschef på Restaurang Obrigado)

De uppger att narkotika är lättillgängligt och att de uppfattar att den allmänna attityden gentemot narkotika har blivit mer liberal och att narkotika nästan har blivit en naturlig del av krogbranschen. Två faktorer till att narkotika är vanligt förekommande i just krogvärlden, är enligt en av intervjupersonerna, att inställningen till narkotika i allmänhet är mer liberal och krogvärlden är en mötesplats för väldigt många människor.

Nattklubbschefen på Restaurang Obrigado uppger att han uppfattar att narkotikaanvändandet har spridit sig till de flesta samhällsgrupper och att det blir svårare och svårare att kategorisera användare av narkotika. Stereotypbilden som många har av en narkotikamissbrukare stämmer inte längre, enligt intervjupersonen.

”Jag har hört från restauranger i stan där jag aldrig trott att det förekommer. Där är man ju själv skadad av inte reklam, utan propaganda om hur narkotikarelaterade personer ser ut. Det var ett ställe där som man bara:

– Nä, fan, det e ju bara liksom Svenne Banan från Volvo och Kungälv som går och häver en bögare liksom.

Men nej, så var inte fallet där.” (Nattklubbschef på Restaurang Obrigado)

Intervjupersonen på Restaurang Base uppger att på stadens mer trendiga nattklubbar är narkotika än mer förkommande. Han uppger att hans personliga uppfattning gällande narkotikaförekomsten är att en majoritet av gästerna på dessa nattklubbar använder kokain under sitt besök.

5.2.2 Förekomst på den egna verksamheten

Gemensamt för intervjupersonerna var att de uppgav att de som ledare haft få narkotikarelaterade situationer att ta ställning till på sin arbetsplats. De uppgav att de själva inte har sett många narkotikapåverkade personer på sin arbetsplats, dock medger fyra av fem intervjuade att det förmodligen förekommer på deras verksamhet, trots att de själva inte har upplevt det.

”Jag tror säkert att det finns folk som tar droger här också, men som sagt dom är 40-50 år gamla. Det är sådana rutinerade rävar så det är inget som märks här inne.”

(Delägare på Restaurang Base)

Bar- och restaurangchefen på Restaurang Bananas anser att narkotika är tätt sammanlänkat med musik och att vissa musikstilar har anhängare som är mer benägna att använda narkotika. Enligt honom spelar det ingen roll huruvida det är helgdag eller vardag, kväll eller natt, utan det är musikstilen som avgör omfattningen av narkotikaförekomsten. Då Restaurang Bananas anordnar nattklubbar med olika musikstilar har man haft problem med vissa klubbar som har attraherat en viss sorts publik. Bar- och restaurangchefen anser dock att man relativt tidigt kan identifiera dessa klubbar och därmed stävja situationen genom att stänga klubbarna i fråga.

Restaurangchefen på Restaurang Fabriken uppger att hon är nästintill säker på att de idag har en helt drogfri pub och matsal. Hon hoppas att även nattklubben skall vara helt drogfri. Hon uppger att detta beror på att de har en strikt nolltolerans mot narkotika och att detta budskap förmodligen har spridit sig till allmänheten.

5.2.3 Bruk och försäljning av narkotika på den egna verksamheten

De intervjuade som uppger att det med stor sannolikhet förekommer narkotikapåverkade individer på deras arbetsplats, är inte heller främmande för att det även sker bruk och försäljning i deras lokaler. Dock så har ingen av ledaren någon större koll på förekomsten av just försäljning på verksamheten

”Alltså jag skulle vara jävligt dum om jag sa att: – Nej, här försiggår ingen försäljning.

Så det kan jag ju inte säga även fast jag personligen inte har sett det. Tror inte att det finns nått intresse hos dom som säljer det att visa det. Det är klart som sjutton att dom säljer knark på krogen vare sig det är på mitt ställe eller på x, det gör dom säkert.”

(Nattklubbschef på Restaurang Obrigado)

5.2.4 Förändring av narkotikasituationen på stadens krogar under de senaste fem åren

När det kommer till frågan om huruvida narkotikasituationen har förändrats under de senaste fem åren skiljer sig åsikterna något mellan intervjupersonerna. Två av ledarna är av uppfattningen att förekomsten har ökat markant och att den ökar hela tiden.

”När jag flyttade hit för 10 år sedan fanns det ingenting och folk sällan pratade om detta. Nu, det är överallt. Det eskalerar hela tiden.” (Restaurangchef på Hotellrestaurang Living)

Vidare förklarade han att han anser att just den ökade narkotikaförekomsten beror att människor idag, generellt sett, tjänar mer pengar än tidigare och är ute efter nya upplevelser.

De resterande tre ledarna ansåg att även förekomsten har ökat något, så är det framför allt gemene mans attityd till narkotika som har förändrats. De anser att narkotikaanvändningen har blivit mer offentlig, att det är allt fler personer som använder narkotika mer eller mindre öppet. En av de intervjuade kopplar ihop den allt mer liberala attityden med ett, enligt honom, tuffare samhällsklimat. Han anser att attityden är ett resultat av en sorts uppgivenhet inom vissa samhällsgrupper. En annan ledare ansåg dessutom att användandet av narkotika även har spridit sig ner i åldrarna.

”Ökat lite har den gjort tror jag, men framförallt tror jag att det är mycket öppnare. Det är ingen som har vett att skämmas längre för att gå toaletten och ta knark.” (Nattklubbschef på Restaurang Obrigado)

5.3 Åtgärder

Nedan redovisas de sammanfattade svaren av frågorna i undersökningen som behandlar åtgärder i den egna verksamheten och önskade verksamheter i branschen i allmänhet,

5.3.1 Åtgärder i den egna verksamheten

Här var målet att se vad för olika åtgärder som togs i de olika verksamheterna. Här varierade svaren mycket hos de intervjuade ledarna.

Policy

Några av de intervjuade var snabba att nämna att man hade en utarbetad policy medans några inte hade någon utarbetad policy mot narkotika alls. På Restaurang Base ansåg man sig inte vara i behov av någon policy, och man hade heller inga genomtänkta åtgärdsplaner.

”Eftersom vi inte har något problem med det, så har vi inga åtgärder. Ser vi någon som är alldeles för stirrig här inne så ber vi honom vänligen att gå”
(Delägare, Restaurang Base)

På Restaurang Bananas har man en skriftlig policy som varje anställd måste läsa igenom. Denna behandlar dock inte uteslutande narkotika. På Restaurang Fabriken förklarade man att policyn officiellt var att det inte förekom några droger vare sig i matsalen, puben eller nattklubben. Varken Hotellrestaurang Living eller Restaurang Obrigado pratade om någon uttalad policy mot narkotika.

Gäster

När det gäller narkotikapåverkade gäster så påpekar merparten av de intervjuade att det är först och främst i dörren som de flesta skall stoppas, och att ordningsvakterna här bär ansvaret. Restaurang Base har däremot inga ordningsvakter och får ta en annan infallsvinkel gentemot övriga verksamheter i undersökningen:

”Vi har ju ingen garderob eller dörrvakter och så, och på nått sätt så slipper man nog mycket av problemet då, det är nog det som många av dom här dårarna är ute efter” (Delägare, Restaurang Base)

Både Restaurang Base och Obrigado är eniga om att ordningsvakterna dock har ett mycket svårt jobb. Man är överens om att det idag är mycket svårt att identifiera narkotikapåverkade gäster eller gäster med intention att använda narkotika. Nattklubbschefen hos Restaurang Obrigado uttryckte svårigheten på detta sätt:

”Vi slänger ju ut dom som vi tror är uppenbart påverkade, det har hänt att folk har blivit utkastade helt klart. Det är ju jävligt svårt att se det. Det känns som narkotikan idag, det är inte den där skräckbilden längre på den där pundaren liksom med två kanyler i armvecken liksom. Det är precis vem som helst”
(Nattklubbschef, Restaurang Obrigado)

Alla intervjuade berättade att gäster som var uppenbart narkotikapåverkade avvisades eller blev utslängda. Om det uppstod ytterligare problem som att den avvisade personen uppträdde hotfullt eller att någon kollapsat alternativt överdoserat så tillkallas alltid polis.

Miljö

På två av de fem verksamheterna, Restaurang Bananas och Restaurang Obrigado, så förklarar man också att man har vidtagit åtgärder i lokalen för att motverka narkotikaförekomsten. Motiveringen för detta byggde på två huvudmål. För det första var det att öka synligheten så att personalen lättare ska kunna se vad som verkligen händer i verksamhetens lokaler. För det andra så ville man göra det svårare för gäster att använda narkotika i verksamhetens lokaler.

På Restaurang Obrigado så berättade man om toaletterna som det ställe som man ansåg var det lurigaste, och det ställe där man vidtagit flest åtgärder. Man kontrollerar toaletterna stötvis var femtonde minut.

”Ha toaletter där du ser hur många som är därinne. Det är viktigt. Vi låser handikapptoaletterna på nätterna, för där ser man inte hur många det är som går in.” (Nattklubbschef, Restaurang Obrigado)

På Restaurang Bananas uppmärksammar man också toaletterna som den del av lokalen som man uppmärksammat mest i kampen mot narkotikaanvändandet i verksamheten. Här har man tagit bort toalettlocken och även monterat upp en lutande plåt över fönsterkarmen. Detta för att göra det svårare för gäster att kunna missbruka sniffbar narkotika. Man har även en vakt som enbart är fokuserad på toaletterna.

Personal

Utbildning

Tre av de intervjuade ledarna berättade att man skickat personal på utbildning för att lära sig uppmärksamma och hantera narkotikapåverkade gäster. Verksamheterna var Restaurang Bananas, Restaurang Fabriken och Restaurang Obrigado. Alla nämnde Prevent-projektet när vi frågade vilken typ av utbildning som man hade använt sig av. I vilken utsträckning man hade utbildat personalen varierade dock. På Restaurang Obrigado så var inte nattklubbschefen helt säker på i vilken utsträckning personalen gått utbildningen.

”Jag tror vi har haft utbildning, det var längesen i och för sig. Det var x-projekt där, det är rätt många i personalen som gått där” (Nattklubbschef, Restaurang Obrigado)

På Restaurang Fabriken så skickar man två från personalen vid varje utbildningstillfälle. Hos Restaurang Bananas så berättar man att en majoritet av personalen, cirka 20 personer har genomgått utbildningen.

Uppfattningen om Prevent-utbildningen är positiv hos alla tre verksamheter som har använt sig av den. Vidare nämner även de tre verksamheterna att ordningsvakterna även genomgått en obligatorisk utbildning hos polisen.

Narkotikapåverkad personal

På frågan om hur vilka åtgärder som skulle utföras om man fann någon i personalen narkotikapåverkad, så fick vi skiftande svar från de intervjuade ledarna. På Restaurang Fabriken så såg man inga andra möjliga alternativ än att omgående göra sig av med

personalen i fråga. Delägaren på Restaurang Base litade på sin personal till den grad att han inte ens kunde tänka sig att någon av dem skulle kunna dyka upp på jobbet narkotikapåverkad. Sedan poängterar han att vad personalen gör på sin fritid inte ligger under hans ansvar.

På både Restaurang Bananas och Restaurang Obrigado så pratar man om att man har ett ansvar gentemot sin personal. Man skulle därför inte som ledare och chef på en verksamhet agera riktigt om man bara valde att avskedade den anställda. Båda ledarna förklarar att man först skulle ta ett seriöst snack med personen i fråga, och försöka hjälpa denna på bästa möjliga sätt. Dock så menar båda två att man inte kan ge en person upprepade chanser utan att se någon förbättring.

”Jag skall inte säga att man ska ge dom chans efter chans efter chans utan, det måste ju helt enkelt lösa sig på ett eller annat sätt. Vi kan inte ansvara för vad vuxna människor gör på sin fritid” (Nattklubbschef, Restaurang Obrigado)

På Hotellrestaurang Living så har man ett annorlunda tillvägagångssätt då man är del av en större internationell organisation. Man har ett gemensamt kontor i ett grannland dit man kan ringa och få hjälp med narkotikaproblem, psykiska problem och så vidare. Han förklarar vidare att man även har en tillgänglig klinik i Staden, om narkotikaproblemen skulle ta fysiska former.

5.3.2 Önskade åtgärder i stadens restaurangbransch i allmänhet

Här gav vi ledarna i de olika verksamheterna chansen tycka till om vad som bör göras för att minska narkotikaförekomsten på stadens krogar.

Det är genomgående teman som de olika ledarna här pratar om är polisen, vakter, utbildning och samhällsåtgärder. Men alla de intervjuade har sina egna funderingar kring hur man bäst skall försöka och ändra på situationen.

Nattklubbschefen på Restaurang Obrigado hade funderingar runt civilpoliserna på stadens nattklubbar:

”Det är ju svårt att säga ”ge polisen mer pengar”. Men förvalta pengarna bättre. Alltså civilspanare är jättebra, om dom inte går in på ett ställe där snittåldern är ungefär 17 höll jag på att säga men, om det är ett ställe som har en snitt ålder som oss då, på 22-23 sådär så ser det ju lite konstigt ut när det kommer två 40-åriga gubbar liksom som sätter sig i baren och tar en Coca Cola.” (Nattklubbschef Restaurang Obrigado)

Han var dock snabb att påpeka att detta ändå hade en positiv effekt. Då det blir så pass tydligt att männen är poliser så lugnas situationen i sig ner. Han menar att det då inte spelar så stor roll om poliserna bär civilkläder eller uniform. Men för att kunna gripa folk i handlingen så tror ledaren att det krävs yngre poliser som kan smälta in bland folket bättre. Ett resonemang fördes även om balansen mellan tillräckligt med poliser och vakter i verksamheten, och för mycket så att detta skulle påverka övriga gäster på ett negativt sätt. Han var inte heller den enda i undersökningen med dessa tankebanor. Flera i undersökningen var också för ökad polisiär närvaro i området runt verksamheten för att visa sig.

På Hotellrestaurang Living så tyckte dock restaurangchefen, att vakterna har tagit över polisens roll, och menar att det borde finnas betydligt mycket mer poliser ute på de olika nattklubbarna. Han tycker även att utbildningen av personalen är minst lika viktig. Han tycker att krogpersonalen i allmänhet har blivit bättre på att hantera problem som uppstår vid överkonsumtion av alkohol, men att man inte har kommit lika långt när det gäller narkotikan. Utbildning var något som också ledaren från Restaurang Bananas också pushade för. Han tyckte att utbildningar som den i Prevent-projektet var ett bra steg på vägen och önskade att all personal som jobbade inom nattklubb kunnat medverka i liknande utbildningar. Han menar dock att viktigaste stället att vidta åtgärder inte först och främst är på krogen:

”Skall man vara riktigt krass så är det ju ett problem som stävjas i vaggan, det ska ju stävjas i mellanstadiet liksom, det är ju där resurserna ska läggas ner. När drogpåverkad 28-åringar kommer till oss så är det ju nästan för sent. Det är ju föräldrar och skola och allting sånt, det känns ju inte direkt som det är krögarna som ska lösa drogproblem i samhället utan det skall väl göras lite tidigare. Vi kan bara försöka göra det lilla vi kan” (Restaurang/Barchef, Restaurang Bananas)

På Restaurang Fabriken så är man överens om att man måste försöka tackla problemet i dom tidigare årsgrupperna. Man tror även att man bör skärpa straffen samt kontrollen i tullen för att få bättre grepp om situationen i samhället i allmänhet. Man efterlyser också starkare enighet bland krögare i stadens restaurangbransch. Man önskar att alla hade en utarbetad gemensam policy då restaurangchefen tycker sig skönja en likgiltig attityd på många andra liknande verksamheter:

”Det känns som man på ryktesvägen höra att, alla är inte lika stränga som vi är. Och saken är sån att konkurrensen är jättestor inom krogbranschen och vissa ser mellan fingrarna för att få gäster.” (Restaurangchef, Restaurang Fabriken)

Delägaren på Restaurang Base menar att narkotikasituationen i sig är ett sådant stort och svårstoppat problem att det skulle vara nästintill omöjligt eller åtminstone vara otroligt svårt att hålla narkotikan borta från restaurang och nattklubbsscenen:

”Sverige är ett väldigt skyddat land och börjar öppna upp sig mer och mer. Om man tittar ute i Europa så knarkar ju folk mer än dom dricker. Jag menar det är ju den utvecklingen som sker nu.” (Delägare, Restaurang Base)

5.4 Restaurangledarens ansvar

På Restaurang Fabrik så låter överlåter restaurangchefen mesta delen av ansvaret till ordningsvakterna. Hon anser att sitt eget ansvar i situationen är att föregå med ett gott exempel, och se till att hon själv och hennes personal är helt drogfri.

Restaurang Obrigados nattklubbschef var inne på samma linje. Till en början var han något tveksam över sitt ansvar i situationen överhuvudtaget:

”Fan ska jag svara på det. Nej jag har inget ansvar alls över vad vuxna människor gör på sin fritid. Det har jag inte.”
(Nattklubbschef Restaurang Obrigado)

Vidare utvecklar han just sin roll och sitt ansvar:

”Jag ser ju också hur folk rör sig och så vidare, i nyktert tillstånd, vilket är en helt annan värld än att vara på nattklubb berusad. Man ser ju väldigt mycket klarare, helt klart. Jag kan ju bara förmedla, jag är ju ingen biff precis. Dom (ordningsvakterna) sköter ju kontakten med polis och så, dom lyder ju under polisen inte under krogen. Så det, det är deras uppgift egentligen. Däremot kan jag hjälpa dom i deras arbete genom att tipsa dom”
(Nattklubbschef Restaurang Obrigado)

Ledarna på Restaurangerna Bananas och Base är inne på en liknande tanke. Man menar att ansvaret hos ledarna på krogarna och nattklubbarna ligger i att vara glasklar i sin ståndpunkt, och visa att man inte accepterar narkotika i sin verksamhet varken hos gäster eller personal. Delägaren i Restaurang Base menar vidare att ansvaret är gemensamt fördelat mellan krögare, polis och vakter.

Restaurangchefen på Hotellrestaurang Living menar att hans verksamhet är så pass skonad från narkotika att ansvarsfrågan inte varit aktuell.

6. Metoddiskussion

Vi har alltså valt att genomföra en kvalitativ intervjustudie. Vi valde intervjuformen för att kunna få utförliga svar och ge intervjupersonen utrymme för sina tankar. Vi utformade intervjun med låg grad av strukturering för att intervjupersonens svar inte skulle begränsas av själva frågan, utan snarare uppmuntras att utförligt beskriva sina uppfattningar och funderingar. Detta gav oss även möjlighet att ställa följdfrågor. Valet av diktafon motiveras av att vi båda två ville kunna koncentrera oss på intervjuobjektet och vara uppmärksamma och redo att ställa eventuella följdfrågor. Vi ville heller inte behöva bromsa intervjuobjektets takt. I kvalitativa intervjuer som denna så skulle det vara svårt att hinna anteckna alla svar i sin helhet.

Då vi genomförde kvalitativa intervjuer var vi tvungna att begränsa antalet medverkande för att få ett resultat som stod i proportion till undersökningens storlek. I undersökningen första skede utgick vi från målet att intervju tio restaurangledare. Vi var dock medvetna om att vi undersökte ett känsligt ämne, och var inte säkra på hur väl vi skulle bli bemötta hos de verksamheter vi tänkt besöka. Vi var därför mycket noga med att påpeka att intervjun var helt och hållet anonym och även noga med att förklara syftet med undersökningen. Dock så kan själva ämnesvalet i sig skrämja bort folk, och vi funderade på om vi möjligtvis skulle få utföra undersökningen med ett mindre antal intervjuobjekt. Dock så var det framförallt tidsutrymmet som limiterade vår undersöknings storlek. Det var endast en av de tillfrågade restaurangledarna som inte ville ställa upp. Men när tidspressen alltså blev för påtaglig så förstod vi att vi skulle bli tvungna att halvera antalet intervjuobjekt till fem stycken. Om vi skulle ha utfört undersökningen under en större tidsperiod, skulle vi säkerligen kunnat få fler intervjuer, och på så sätt ökat undersökningens omfattning.

När vi valde vilka restauranger som vi ville besöka så utgick vi från olika kriterier. Vi ville att de olika verksamheterna skulle ha skiftande karaktärer och klientel, just för att få ett brett resultat. På så sätt skulle vi få en allmän bild av narkotikasituationen på stadens krogar, inte

bara på en sorts krog. Vi inser självklart att en krog från varje krogtyp inte ger ett resultat som kan uppfattas som helt representativt för hela stadens krogvärld. Dock anser vi ändå att med tanke på studiens storlek så kan dessa fem restauranger i alla fall ge en fingervisning av hur det kan se ut. Om vi valt att bara fokusera på så kallade ”innekrogar” så kunde vi möjligtvis i vissa fall kunnat få mer fylliga svar då ledarna på dessa sorters verksamheter säkerligen haft mer erfarenhet av narkotikasituationen. Vi tror dock att en sådan undersökning inte skulle ge en rättvis bild av hela branschen, och kanske skulle fungera som en helt egen studie i sig.

7. Diskussion

Under den här rubriken diskuterar vi resultatet av undersökningen i förhållande till existerande bakgrundsfakta och våra egna tankar.

Förekomst

Alla i undersökningen var alltså överens i uppfattningen om att det fanns stora mängder narkotika ute på stadens krogar. Samtliga tyckte att det var ett allvarligt problem och man beklagade sig över situationen i sig samt över att man tyckte att folks inställning till narkotika i allmänhet hade blivit mer likgiltig och accepterande. Det är intressant att ha detta i åtanke när man tittar på hur de olika restaurangledarna ser på narkotikaförekomsten i sin egen verksamhet. Här ser situationen helt annorlunda ut. Här berättar merparten av de intervjuade om att det förekommer mycket lite narkotika på verksamheten. Dock så medger de flesta att det mycket väl kan förekomma men att det inte är så pass utspritt så man själv har märkt det. Här kan man dra likheter med resultatet av studien *Partydroger på Stockholms krogar* (Gripenberg, 2002). Här fann man att krögarna i undersökningen menade att narkotika förekom på Stockholms krogar, men att den egna verksamheten i stort sett var besparad från narkotika. På några av dessa verksamheter kan man med tanke på dess karaktär och målgrupp tänka sig att detta faktiskt stämmer. Om man ser på exempelvis Restaurang Base där målgruppen till stora delar består av folk i åldrarna 40 år och uppåt så kan man om man tittar på brottstatistiken för narkotikamissbruk misstänka att det inte bör finnas lika mycket narkotika här som på verksamheter med en klientel i 20-års åldern (Brottsförebyggande rådet, 2007). På andra verksamheter i intervjun så känns det dock lite mer tveksamt. På Restaurang Fabriken stod man fast vid att hela verksamheten, med flera våningar och pub och nattklubb, var helt drogfri. Här hade man också en policy där man förklarar att hela verksamheten är fri från narkotika, och det kändes vid intervjun som att restaurangchefen kände sig bunden av detta, och tvungen att hålla fast vid sin verksamhetspolicy. Vi kan inte uttala oss om huruvida verksamheten är prickfri eller om intervjuobjektet inte kände sig bekväm att svara på våra frågor. Man märkte att vissa kände sig mer avslappnade vid intervjutillfället och svarade med större öppenhet än andra. Något som kändes lite överraskande var att två av dessa var ledare för verksamheter med stora nattklubbar och ett relativt ungt klientel. De hade inga problem med att medge att det förekommit narkotika på deras verksamhet, men man var också snabba med att säga att förekomsten var begränsad. På Restaurang Obrigado förklarade ledaren att han trodde förekomsten såg ut som andra liknande verksamheter med liknande klientel. Man kan skönja en rädsla för att få sin verksamhet att verka som man har ett verkligt problem med narkotika, även fast undersökningen var helt anonym. Detta tror vi kan bero på att vi båda tillhör den åldersgrupp som verksamheterna inriktar sig på och man kan då

spekulera i att de möjligtvis inte känner sig bekväma med att medge problem för potentiella gäster.

Åtgärder på den egna verksamheten

Det faktum att endast en av verksamheterna hade ett existerande handlingsprogram, om man bortser från den verksamhet som hade som policy att det helt enkelt inte förekom någon narkotika på deras krog, kan göra att man frågar sig huruvida de anser att narkotika är ett verkligt problem eller inte. Alla anger att de skulle avvisa narkotikapåverkade gäster och fyra av fem tillfrågade uppgav att de skulle hjälpa en anställd med narkotikaproblem. Möjligtvis anser de att detta är en tillräcklig policy.

De två verksamheter som vi uppfattade som mer öppna inför tanken på att det skulle förekomma narkotika på deras verksamheter, är också de som har vidtagit fysiska åtgärder för att stävja narkotikaförekomsten. Bland dessa åtgärder finns det bland annat kontroller av toaletterna och bortplockande av toalettlocken. Dessa stämde också in på föreslagna åtgärder som redovisades i *Narkotika på krogen – En kartläggning av narkotikasituationen på Göteborgs restauranger* (Andersson, Johansson, Magnusson & Bergman, 2005). Man kan fundera på varför inte exempelvis verksamheten som hade en så klar policy och nollvision mot förekomsten av narkotika på verksamheten inte hade tagit några miljömässiga åtgärder i sin verksamhet. Men denna verksamhet har lämnat nästan hela ansvaret till verksamhetens vaktstyrka. När majoriteten av de intervjuade pratade om hur svårt jobbet vakterna har att utföra så kan man ifrågasätta om detta är tillräckligt för att kunna uppehålla en sådan policy. Särskilt på en så pass stor verksamhet som det handlar om.

Även om majoriteten av verksamheterna hade skickat personal på Prevent-projektets utbildningar var det ändå en av verksamheterna som vidtagit fysiska åtgärder, som varit den mest flitiga med att skicka sin personal på utbildning. Cirka 20 personer i personalen på den krogen hade genomgått Prevent-projektets utbildning. Huruvida det är den krogen som har störst behov av åtgärder eller om de har tagit narkotikaproblemet på allvar kan man bara spekulera i.

Ansvar

När det gäller restaurangledarnas ansvar så menar flera i undersökningen att man inte kan ta något ansvar för vad individer gör på sin fritid. I arbetslagen så kan man alltså läsa att:

”Arbetsgivaren skall systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller föreskrivna krav på en god arbetsmiljö.” (Arbetsmiljölagen, 2005)

Man kan här ifrågasätta om inte sånt som görs av individer på sin fritid, både personal och gäster, har en påverkan på arbetsmiljön på en restaurang eller nattklubb. När det gäller narkotika så medför ett pågående missbruk effekter även när man inte precis har använt det, något som kan påverka både individen och miljön på ett negativt sätt.

Två av ledarna i undersökningen som tagit en stor del av ansvaret och infört förändringar i exempelvis lokalen, och vid utbildning av personal. Men när de sedan svarade på frågan så blev man mer defensivt inställd och tog upp svårigheten att ta ansvar över vuxna människor.

Detta var hos restauranger som medgav att det förekommit droger i verksamheten, och man kan ana en rädsla för att framstå som en bidragande del till problemet just i undersökningen, när man i själva verket gjort mer för att minska förekomsten av narkotika än de andra i undersökningen.

Personal

Ingen i vår undersökning pratade om att man haft problem med narkotikamissbruk eller påverknin g hos personal. Detta kan verka lite överraskande då man ser till de båda undersökningarna *Droger på krogen - En kartläggning av narkotikasituationen på Stockholms krogar* (Gripenberg, 2002a), och *Narkotika på krogen - En kartläggning av narkotikasituationen på Göteborgs restauranger* (Andersson, Johansson, Magnusson & Bergman, 2005). I undersökningarna visade det sig att 60 respektive 53 procent av restaurangpersonalen någon gång testat någon form av narkotika. Detta kan jämföras med 12 procent för hela befolkningen mellan 15-75 år, år 2000. Bland dessa hade cirka 1-2 procent använt kokain eller amfetamin (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2007). I Gripenbergs undersökning så var andelen cirka 16 procent för kokain och 13 procent för amfetamin. Om det är just miljön eller speciella karaktärsdrag hos restaurangpersonalen som gör att det skiljer sig så mycket från genomsnittssiffrorna kan man bara sia om. Man kan misstänka att restaurangmiljön spelar en roll i det hela. Flera av de medverkande pratade om att man inte kan bestämma över vad någon annan gör på sin fritid, och om personalen använder narkotika preparat på fritiden men ändå sköter sitt jobb så kan inte ledarna göra så mycket. En av dem medverkade förklarade just detta:

”Det finns ju nått som heter du är inte påverkad på jobbet. Så är det bara.”
(Delägare, Restaurang Base)

När det gäller vilket ansvar som ligger på de olika restaurangledarna så skiftar svaren. Många menar att det i slutändan handlar om att man inte kan bestämma över vad vuxna människor väljer att använda. Man menar att just som ledare på verksamheter i miljöer som attraherar mycket narkotikaanvändare och försäljare så är det bara att göra så gott man kan. I och med att narkotikaförekomsten i Sverige ökar (Brottsförebyggande rådet, 2007) så är det naturligt att anta att även förekomsten på krogen kommer att öka. Ingen av ledarna ansåg sig vara ansvariga på det sättet att de trodde att de skulle kunna ändra radikalt på situationen genom egna åtgärder. Om detta är ett överdrivet pessimistiskt synsätt är svårt att sia om, men som situationen ser ut i dagens Sverige så tror vi att man hanterar situationen på ett realistiskt sett.

Åtgärder i allmänhet

När det gäller vad intervjuobjekten önskade för åtgärder allmänt i branschen för att minska förekomsten så trodde många att olika polisinsatser skulle kunna användas för att i alla fall förbättra situationen. Det fanns splittrade meningar om i vilken form polisen skulle finnas på plats. En av ledarna tyckte att polisen skulle vara mer synlig på krogarna och nattklubbarna och efterlyste mycket mer poliser. I kontrast till detta så funderade tre av de intervjuade på hur ökad polisiär närvaro skulle påverka övriga gästers trivsel. Detta går emot det resultat man fick i undersökningen *Partydroger på Stockholms krogar* (Gripenberg, 2002) där man efterlyste mer poliser inne på nattklubbarna. Dock så hade man här samma önskan av mer utbildning hos personalen. Två av ledarna som var tveksamma till mer polisiär i verksamheten var desamma som hade infört miljöförändringar på verksamheten. De representerar verksamheter som har erfarenhet av narkotikaförekomsten, i motsats till ledaren som föreslår

mycket mer poliser i verksamheten. Vi tror att det är lätt att säga att man bara behöver öka polisförekomsten för att situationen skall förbättras om man inte har någon större erfarenhet av just nattklubbar och den typen av verksamheter. Dock så förslog ledarna för dessa verksamheter polisiär närvaro i andra former såsom yngre civilklädd polis, och mer poliser i området runt verksamheten.

Narkotikasorter

Cannabis är Sveriges vanligaste drog enligt båda Rikskriminalpolisen (2007) och CANs rapporteringssystem om droger (CRD) - *Tendenser i Göteborg vinterhalvåret 2006–2007* (Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning, 2007). Dock så är det bara en i undersökningen som ens nämnt drogen i intervjun, och detta var på Restaurang Base där klientelen är något äldre. Det preparat som kommer upp mest i de olika intervjuerna är kokainet. De åtgärder som tagits på verksamheterna är också klart inriktade på sniffbara preparat. Till denna kategori hör kokain och amfetamin, två av dem så kallade "partydrogerna" (Gripenberg, 2002). Rikskriminalpolisen och Tullverket (2007) misstänkte en kraftig ökning av kokainmissbruket bland unga i storstäderna. Även i CANs rapport om tendenser i narkotikabruket vinterhalvåret 2006-2007 så var kokain den drog där missbruket ansågs ha ökat mest, enligt flest i undersökningen (Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning, 2007). När kokainmissbruket ökar i allmänhet, och så tydligt kopplas till just fest och "party" så kan man jämföra detta med att alla i vår undersökning ansåg att narkotikaförekomsten ökat de senaste fem åren, och se tendenser till ett samband. Dock är undersökningen alldeles för liten i storlek och bredd för att egentligen dra några direkta slutsatser när det gäller sådana förhållanden.

Sammanfattning av resultatet

Undersökningens samtliga deltagare ansåg att det finns stora mängder narkotika ute på stadens krogar. Fyra av fem intervjupersoner medgav att det med all sannolikhet förekommer narkotika på deras verksamheter, även om de flesta inte upplevt det själva. Samtliga upplever en ökning av narkotikaförekomsten om man jämför med hur situationen såg ut för fem år sedan. Dock uppgav tre av de intervjuade att de framför allt upplever att attityden gentemot narkotika har förändrats. De anser sig skönja en mer liberal och öppen inställning till narkotika i allmänhet.

Alla anger att de skulle avvisa narkotikapåverkade gäster och fyra av fem tillfrågade uppgav att de skulle hjälpa en anställd med narkotikaproblem. Tre av verksamheterna har skickat personal på Prevent-projektets utbildning och två av verksamheterna har gjort ändringar i verksamhetens lokaler för att göra det svårare för gäster att missbruka narkotika.

Man efterlyser mer inblandning från polis. Majoriteten av de intervjuade nämner också att fler bland restaurangpersonalen borde skickas på utbildning. Samtidigt så hävdar två av de intervjuade att det i första hand handlar om ett samhällsproblem, och att man först måste fokusera på detta för att senare kunna förbättra situationen på krogarna.

Deras ansvar som ledare menar några, är att ta en tydlig ståndpunkt mot narkotika, och göra allt man kan för att minska narkotikaförekomsten på den egna verksamheten.

Resultatets validitet

Något som märktes vid intervjutillfällena var att de medverkandes svar mycket ofta var svävande och osäkra. De använde ofta ”jag tror”, ”liksom” och ”ja...” i sina utläggningar. Det upplevdes som om frågorna sågs som svåra av de flesta, vilket också sades ett flertal gånger. I och med att undersökningen handlar om ledarnas uppfattningar och att vi intervjuat relativt få personer så kan man inte dra några slutsatser om vare sig narkotikaförekomsten i staden eller vilka åtgärder som behövs. Resultatet kan därför inte generaliseras på något sätt. Dock så ger det en bild av hur situationen kan uppfattas av ledande personer i stadens restaurangbransch.

Användbarhet

Vi anser att rapporten är viktig främst för folk i restaurangbranschen. Speciellt användbar tycker vi att den är för blivande restaurangmanagers, så att dessa kan få en bild av situationen samt hur ledare i branschen ser på situationen. Även för studerande som utbildar sig till restaurangledare och diverse andra positioner inom restaurang, kan rapporten vara användbar, då den behandlar något som kan saknas i många utbildningar.

Om och när vi når en ledande position på en restaurang så kommer vi att ta fasta på de beskrivningar och förslag på åtgärder som kommit fram i rapporten, mycket handlar också om vilken typ av verksamhet man hamnar på. De flesta i undersökningen förespråkade utbildning av personalen, och detta är något som vi har tagit till oss. Personalen på alla restauranger och krogar skulle vara tvungna att genomgå utbildningen. Även vi som arbetar som ledare borde genomgå utbildning med jämna mellanrum. De miljöförändringar som implementerats på två av restaurangerna i undersökningen kommer också att tas i åtanke när vi börjar arbeta, och skulle definitivt ha införts om verksamhetens inriktning kräver detta.

8. Källor

Aftonbladet (2008a). *Rockstjärna köpte knark*. Hämtat 2008-05-14 från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article2374145.ab>

Aftonbladet (2008b). *Misstänkt knark- kung släpptes*. Hämtat 2008-05-14 från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article1637094.ab>

Andersson, M., Johansson, L., Magnusson, A. & Bergman, L. (2005). *Narkotika på krogen - En kartläggning av narkotikasituationen på Göteborgs restauranger*. Göteborg: RUS-projektet

Arbetsmiljöverket (2005). *Arbetsmiljölagen (SFS 2005:396)*.

Bjerstedt, Å. (1997). *Rapportens yttre dräkt*. Lund: Studentlitteratur.

Brottsförebyggande rådet (2007). *Narkotikastatistik 2006 – Personer lagförda för narkotikabrott*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2005a). *Cannabis*. Hämtad 2008-03-05 från <http://www.can.se/sa/node.asp?node=1501>

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2005b). *Amfetamin och kokain*. Hämtad 2008-03-05 från <http://www.can.se/sa/node.asp?node=1498>

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2005c). *GHB*. Hämtad 2008-03-20 från <http://www.can.se/sa/node.asp?node=1504>

Centralförbundet för alkohol- narkotikaupplysning (2007). *Drogutvecklingen i Sverige 2007* (Rapport nr 107). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- narkotikaupplysning

Dysthe, O., Hertzberg, F., & Løkensgard Hoel, T. (2002). *Skriva för att lära*. Lund: Studentlitteratur.

Drogportalen (2008). *Narkotika*. Hämtad 2008-02-22 från http://www.drogportalen.se/CANTemplates/SectionStartPage_____17089.aspx

Expressen (2008). *Greps med 180 kg knark*. Hämtat 2008-05-14 från <http://www.expressen.se/1.1049901>

Gripenberg, J. (2002a). *Droger på krogen - En kartläggning av narkotikasituationen på Stockholms krogar* (Rapport nr 20). Stockholm: STAD-projektet

Hartelius, J. (2004) *Narkotika: dopningsmedel och hälsofarliga varor*. Göteborg: Mediahuset

Helsingborgs stad (2007). *En kartläggning av narkotika på krogen i Helsingborg*. Helsingborg: Krog-projektet

Gripenberg, J. (2002b). *Partydroger på Stockholms krogar - En djupintervjustudie med polis, krögare och ordningsvakter*. (Rapport nr 22). Stockholm: STAD-projektet

Göteborgs stad (2008). *Kunskapskällar'n*. Hämtad 2008-03-14 från <http://www.kunskapskallarn.goteborg.se/>

Wallin, E., Hjalmarson, K., Brenemark, T. & Danielson, J. (1999). *Attityder och uppfattningar om narkotikasituationen på restauranger i Stockholms city - En intervjustudie med dörrvakter, restaurangpersonal och polis* (Rapport nr 8). Stockholm: STAD-projektet

Malmö stad (2007). *Krogar mot knark*. Hämtad 2008-03-15 från <http://malmo.se/miljohalsa/folkhalsa/tobakalkoholnarkotikaochdopning/projekt/krogarmotknark.4.33ace30d103b8f15916800087117.html>

Mobilisering mot narkotika (2005). *Trestadssatsningen*. Hämtad 2008-03-03 från http://www.mobilisera.nu/templates/MenuLevel4Page_2125.asp

Mobilisering mot narkotika (2006). *Att arbeta mot narkotika på krogen – erfarenheter från hur några kommuner har jobbat*. Stockholm: Mobilisering mot narkotika

Nyström, S. & Fender, E. (2007). *CANs rapporteringssystem om droger (CRD) - Tendenser i Göteborg vinterhalvåret 2006–2007*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning: Stockholm

Patel, R., & Davidson B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Riksdagen (1999). *Narkotikastrafflagen (SFS 1968:64)*.

Rikskriminalpolisen (2008). *Den illegala drogsituationen i Sverige 2007*. Stockholm

RUS-projektet (2005). *RUS – restauranger – utveckling – samarbete*. Hämtad 2008-02-25 från <http://www.rus-gbg.nu/>

STAD (2008). *Krogar mot knark*. Hämtad 2008-03-15 från www.stad.org/templates/xform.aspx?id=78&epslanguage=SV

Starrin, B., & Svensson, P-G. (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Statens folkhälsoinstitut (2006). *Alkoholförebyggande insatser i arbetslivet*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut

Statens folkhälsoinstitut (2007). *Narkotikaklassificering*. Hämtad 2008-02-22 från http://www.fhi.se/templates/Page_1605.aspx

United Nations office on drugs and crime (2007). *Sweden's successful drug policy: a review of the evidence.*

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Hämtad 2008-05-27 från <http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>

Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken.* Lund: Studentlitteratur

Bilaga

Intervjuguide

Introduktion

- Vad personen i fråga heter, vad för typ av verksamhet han eller hon jobbar på, och vilken position personen har i verksamheten.

Narkotikaförekomsten

- Hur, enligt dig, ser narkotikasituationen ut på stadens krogar?
- Varierar förekomsten av narkotika på den egna verksamheten beroende tid, dag med mera?
- Hur uppfattar du narkotikaförekomsten på stadens krogar idag jämfört med för 5 år sedan?
- Hur ser narkotikasituationen ut på den egna verksamheten?
- Beskriv förekomsten av bruk och försäljning ut på den egna verksamheten?

Åtgärder

- Vad använder ni för åtgärder mot narkotika i er verksamhet?
- Hur hanterar ni narkotikapåverkade gäster respektive personal?
- Vad anser ni er ha för ansvar när det gäller att begränsa förekomsten av narkotika i verksamheten?
- Vad tycker ni bör göras för att minska förekomsten av narkotika på stadens krogar i allmänhet.
- Hur länge har du arbetat som ledare inom restaurangbranschen?
  - Har du arbetat som ledare mer än en krog?
    - Hur länge har du på innehaft din nuvarande position?